

32 opstellers
uit Nederland,
België en Duitsland
delen hun kennis
en ervaring

Veldwerk

'Meters maken'
in Systemisch Werk & Opstellingen

Copyright © 2020 Uitgeverij Het Noorderlicht
Eerste druk augustus 2020

Voor overnames graag contact opnemen met
de uitgever: contact@hetnoorderlicht.com

Samenstellers: Siets Bakker en Michiel van der Ham
Redactie: Elly Hekman
Eindredactie: Michiel van der Ham
Opmaak: Sandra Klercq - www.studioeight.nl

ISBN 9789492331977
NUR 808

Alle rechten voorbehouden.
www.hetnoorderlicht.com

Dankjewel Annelies, Annemieke, Astrid, Barbara, Bibi, Corien,
Elmer, Els, Evelien, Femmy, Hilbrand, Ingrid, Ingrid,
Jan Jacob, Jawi, Johan, Kim, Leanne, Lidwien, Marianne,
Marion, Martijn, Michiel, Nelleke, Peter, Philippe, Sander,
Saskia, Siets, Titine, Trui en William voor het inbrengen van
de manier waarop jij werkt, in het veld van dit boek.

Dankjewel voor het willen delen.

Voorwoord

Dit is een prachtig boek. Niet alleen door de vormgeving maar ook doordat er veel ruimte is om te kunnen delen, toe te voegen en weer door te geven. Dit is precies zoals Bert Hellinger altijd omgegaan is met kennis. Zijn leven lang heeft hij getest, afstand gedaan van wat niet paste, gehouden wat werkte en: anderen aangemoedigd hetzelfde te doen.

Alles in dit boek is eigenlijk door de twee erfenissen die Bert Hellinger ons nagelaten heeft mogelijk geworden: de eerste en meest bekende erfenis, is de erfenis van de methode van opstellingen. Alle werkvormen in dit boek zijn gebaseerd op opstellingen. Of het nou innerlijk in de verbeelding is, met representanten of met voorwerpen. Opstellingen zijn een uitbeelding van een systeem.

De tweede erfenis van Bert Hellinger is die van systemische principes. Dat is de theorie, of zoals hij het zelf noemde: de wetenschap, van de menselijke betrekkingen. De wetenschap van hoe sociale systemen werken. Wanneer ze bloeien, wanneer ze het moeilijk hebben, wanneer ze verstrikt zijn, wanneer ze kunnen helen, vrij kunnen worden.

Een deel van de werkvormen in dit boek sluit vooral aan op de eerste erfenis, een deel van de werkvormen in dit boek is duidelijk systemisch en sluit ook aan op deze tweede erfenis van Bert Hellinger. Beide groepen zijn even waardevol. En het is goed om in je achterhoofd te houden dat systemisch werk altijd verbonden is met de systemische principes die Hellinger heeft blootgelegd. Ook Hellinger zelf was zijn begrip van deze principes nog tot aan zijn dood volop aan het ontwikkelen.

Jan Jacob Stam

Oprichter Uitgeverij Het Noorderlicht

Inhoud

Van de samenstellers

PAGINA 8

Deel 1: De formats

Algemeen - PAGINA 21

Familie - PAGINA 33

Structuuropstellingen - PAGINA 47

Persoonlijke Ontwikkeling - PAGINA 59

Organisatie - PAGINA 77

Probleemoplossend vermogen - PAGINA 97

Einde - PAGINA 117

Spiritueel - PAGINA 133

De opstellers in dit boek

PAGINA 191

Voor je begint

PAGINA 10

Deel 2: Zo doe ik het

Negen opleiders vertellen hoe zij het doen, wat ze belangrijk vinden, wat hun opvattingen zijn.

Annemieke Hijink - PAGINA 145

Barbara Hoogenboom - PAGINA 149

Elmer Hendrix - PAGINA 153

Els van Steijn - PAGINA 157

Evelien Hogeweg - PAGINA 161

Hilbrand Westra - PAGINA 165

Ingrid Dykstra - PAGINA 169

Lidwien van den Broek - PAGINA 173

William Wilson - PAGINA 177

Deel 3: Bronnen

PAGINA 180

Index Formats - PAGINA 200

Index Categorieën

PAGINA 202

Van de samenstellers

Opstellingen zijn echt niet nieuw meer. Inmiddels zijn er vele varianten ontwikkeld. Iedere variant heeft een eigen toegevoegde waarde. En eigen beperkingen.

Deze uitgave is een ode aan al die mensen die het de afgelopen jaren aandurfd en om opstellingen te begeleiden. Niet wetend wat de opstelling zichtbaar zou maken. Aan al die mensen die representant waren. Zichzelf en hun lichaam beschikbaar stellend aan het veld, om te laten zien wat gezien kan worden. Aan al die mensen die hun vragen inbrachten, soms met hoop, soms met moed. Op zoek naar nieuwe antwoorden.

Deze uitgave is een geschenk aan alle mensen die dit de komende jaren zullen doen: leren opstellen, representeren of hun vraag inbrengen. Laat de ervaringen van iedereen die heeft bijgedragen aan dit boek, je van advies dienen. Noem het steun of bemoediging om te verkennen. En nee, dit boek vervangt zeker niet een gedegen opleiding tot opsteller. Als je een echt goede opsteller wilt worden, wees geduldig, volg meerdere opleidingen, bij meerdere opleiders. **Maak meters.** Dit boek helpt je op weg en nodigt je uit om gebruik te maken van de rijkdom van deze manier van werken.

Het boek bestaat uit drie verschillende bronnen. De eerste bron zijn de opleiders van opstellers. Negen opleiders vertellen hoe zij het doen, wat ze belangrijk vinden, wat hun opvattingen zijn. Soms denken ze er hetzelfde over, soms verschillend. Zij vertellen hoe ze werken en omgaan met een aantal belangrijke theoretische concepten die gebruikt worden bij opstellingen. Het geeft je een beeld van de diverse stijlen en scholen met zijn verschillende interpretaties en accenten.

De tweede bron zijn de achtenveertig opstelformats. Ingebracht door maar liefst tweeeëndertig Nederlandse, Belgische en Duitse opstellers. Het zijn de opstelformats die zij regelmatig gebruiken en die goed voor hun werken.

De formats zijn geschreven als recepten. Een beginnende kok neemt recepten letterlijk en voert ze stapsgewijs uit. Een meer ervaren kok laat zich op ideeën brengen door het werk van anderen. Meesterkoks stijgen boven het recept uit, maken het deel van zichzelf en transformeren het tot iets nieuws. Gebruik de opstelformats op de manier die nu bij jou past.

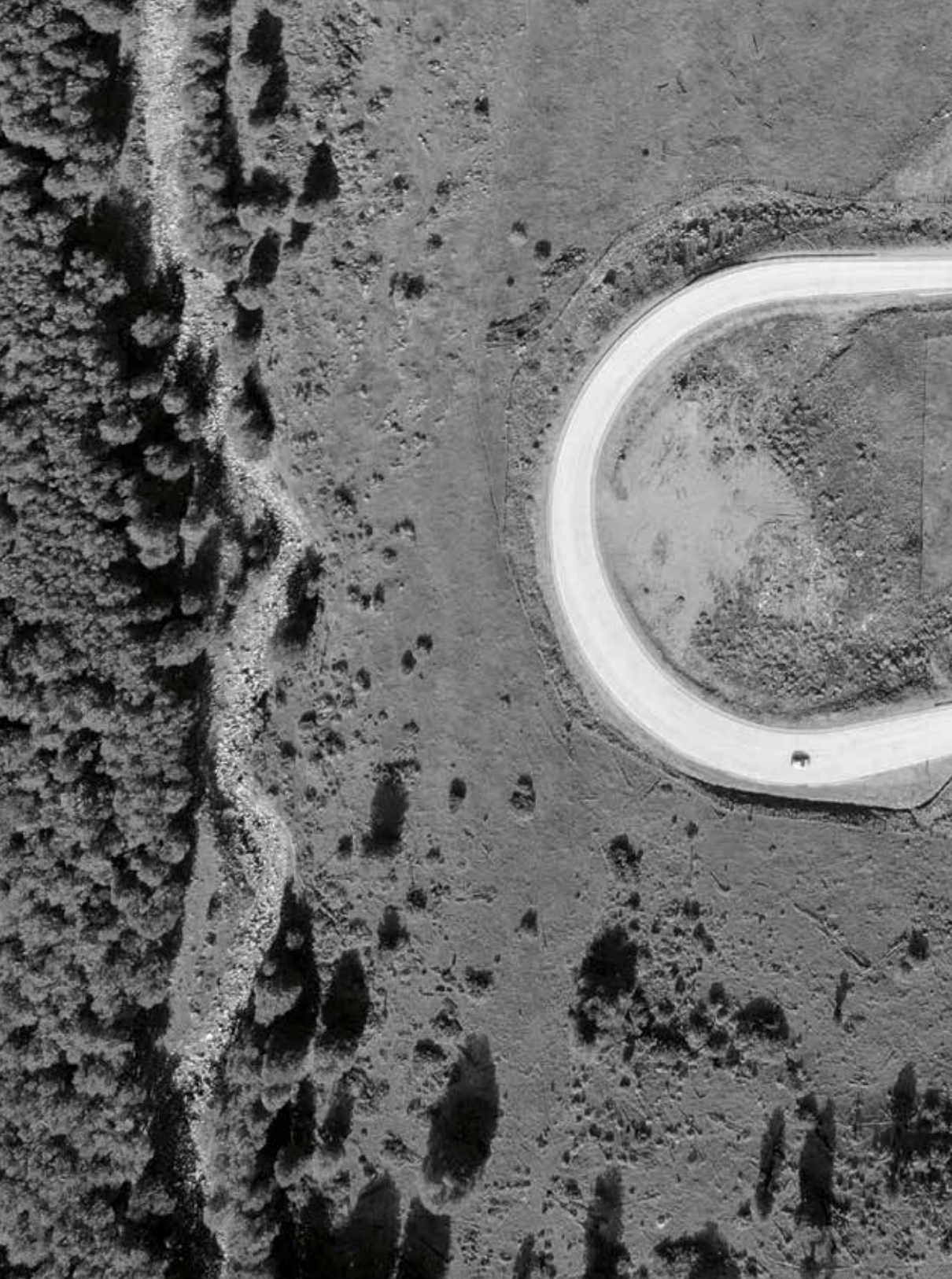
De formats zijn ingedeeld in acht categorieën. De categorieën zijn: algemeen, familie, structuuropstellingen, persoonlijke ontwikkeling, organisatie, probleemoplossend, einde en spiritueel. Per format is ook een advies aangegeven voor een toepassing als 1-op-1 opstellingen, opstellingen met groepen, tafelopstellingen, opstellingen in de verbeelding en met vloerankers.

De derde bron is een uitgebreide literatuurlijst. Niet als staartje achterin maar als integraal deel van dit boek. Met suggesties voor boeken om je verder te verdiepen.

We hebben ons uiterste best gedaan om van ieder format de oorspronkelijke bedenker te achterhalen. Voor sommige formats geldt dat ze zo wijdverspreid zijn, dat de oorspronkelijke bedenker niet meer te traceren is. Als er een format in dit boek opgenomen is waarvan jij de oorspronkelijke bedenker bent maar je bent niet als zodanig erkend, neem alsjeblieft contact met ons op zodat we dit in een volgende editie kunnen opnemen.

Siets Bakker & Michiel van der Ham

Eigenaren van Uitgeverij Het Noorderlicht

An aerial photograph showing a winding road that curves through a landscape. The road is light-colored and stands out against the darker, textured ground. The terrain appears to be a mix of open fields and dense, dark forested areas. The road starts in the upper left, curves right, then down, and then left, ending in the lower right. The word 'Algemeen' is overlaid in red text in the center of the image.

Algemeen

Driehoekopstelling

EEN DRIEHOEKOPSTELLING IS ZEER GESCHIKT ALS EEN STARTPUNT, HANDIG ALS JE BIJVOORBEELD VOORZICHTIG WILT BEGINNEN. JE HEBT NAUWELIJKS INFORMATIE NODIG VAN JE CLIËNT, JE LAAT JE CLIËNT VOLLEDIG BEPALEN WAAR HET OVER BLIJKT TE GAAN.

Format

- 1 Kies een representant voor je cliënt, deze representant noem je A. Plaats de representant in de opstelling of laat je cliënt dat doen.
- 2 Laat je cliënt een representant kiezen voor:
 - *element B*
 - *element C*

Element B speelt een centrale rol in het vraagstuk van de cliënt, *element C* geeft contrast aan *element B*. Stel de representanten op.
- 3 Geef je cliënt eerst wat tijd om naar de opstelling te kijken.
- 4 Vraag B en C hoe het met ze gaat op die plek.
- 5 Vraag toestemming aan je cliënt om aan B en C advies te vragen voor een gewenste verandering.
- 6 Als je die toestemming hebt, vraag je B en C om advies.
- 7 Vraag nu toestemming aan je cliënt om de verandering uit te voeren.
- 8 Vraag je cliënt of het nu nog nodig is om verder te gaan of dat er een nieuwe situatie is ontstaan. In het laatste geval is het vaak beter de opstelling hier te stoppen. Als je cliënt verder wil gaan, check of jij als opsteller dat ook de beste keuze vindt en handel vervolgens naar beste inzicht.

aantekeningen

In dit format werk je met ongenoemde abstracties. Soms is dat een stap te ver voor je cliënt. Dan kun je als voorbeelden voor B en C elementen noemen als *het Beroep van cliënt* en *diens Kwaliteiten in dat beroep*, je cliënt als *Partner* en je cliënt als *Ouder* of *de Oplossing* en *waar het Echt over gaat*.

Zorg dat jij als opsteller met je aandacht vooral bij je cliënt bent en minder bij het begrijpen van de opstelling.

Begin je net met opstellen? Oefen dan eens door 5-10 van dit soort opstellingen te begeleiden. Je krijgt snel ervaring en houdt de lagen waarop je werkt, overzichtelijk.

Zo doe ik het

Negen opleiders van opstellers vertellen hoe zij het doen, wat ze belangrijk vinden, wat hun opvattingen zijn. Soms denken ze er hetzelfde over, soms verschillend. Zij vertellen hoe ze werken en omgaan met een aantal belangrijke theoretische concepten die gebruikt worden bij opstellingen.

IK MOET VOELEN
DAT ACHTER EEN VRAAG
EEN BEPAALDE KRACHT ZIT.
ALS IK DIE VOEL,
KAN IK EEN OPSTELLING
MET IEMAND DOEN.

Els van Steijn

Els van Steijn

BEROEP Coach, familie- & organisatieopsteller en schrijver
INFO www.elsvansteijn.nl

Zo doe ik het

WERK JE MET OF ZONDER EEN CLIËNT VRAAG? WAAROM ZO?

In beperkte mate. Ik laat me leiden door de opstelling en wat zich daar wil laten zien. Vaak is de vraag van de cliënt iets dat met het hoofd is bedacht en verklaart waar iemand zich op dat punt in zijn of haar leven bevindt. De opstelling toont vaak dat er nog veel meer meespeelt waar je je niet altijd van bewust bent. Juist dat zichtbaar maken geeft de helende werking, hoe pijnlijk dat soms ook is.

WIE KIEST DE REPRESENTANTEN?

Ik als begeleider. Dat is efficiënter en zorgt ervoor dat de energie geconcentreerd kan blijven voor waar het feitelijk om gaat.

WANNEER MOGEN DE REPRESENTANTEN BEWEGEN OF PRATEN?

Op mijn uitnodiging. Representanten mogen altijd aangeven als ze iets willen zeggen of een beweging willen maken, maar in mijn rol als begeleider bewaak ik de grens of dat op dat moment passend is, dan wel systemisch verantwoord.

De opstellers in dit boek

Annelies Meijers

WERKZAAM ALS Systemisch teamcoach, Holding Space Facilitator

Annelies werkt als systemisch teamcoach met als specialisme het ontrafelen van complexe vraagstukken en vastzittende patronen. Zij brengt beweging in teams door bedrijfsmatige en systemische benadering met holding space als basis. Het onzichtbare zichtbaar maken, creativiteit, inclusie en teamtools op maat, geven vliegwiel voor verandering. ■ www.amkwadraat.nl

Annemieke Hijink

WERKZAAM ALS Systemisch begeleider, trainer en paardencoach

Annemieke is systemisch begeleider, trainer en paardencoach. Dankbaar voor dit werk: wat het haar zelf brengt en als begeleider. Paarden bieden daarbij inspiratie voor het onderzoek met menselijke en innerlijke kuddes. 'Naast begeleiding van groepen en met paarden, werk ik individueel vaak met tafelopstellingen. Een verfijnde onderzoeksmethode en een tafelconsult is laagdrempelig. Omdat ik graag kennis deel, heb ik leergroepen tafelopstellingen ontwikkeld. Telkens opnieuw geraakt door wat het lichaam weet, samen patronen herleiden waardoor liefde zichtbaar wordt. Dan valt alles samen.' ■ www.hijinkenzo.nl

Astrid van Noort

WERKZAAM ALS (Team-) Coach, trainer en opleider familie- en organisatiewerk

Astrid was als klein kind al gefascineerd door het waarom. Zij geeft dit meer dan 23 jaar vorm binnen haar bedrijf trueNorth op allerlei manieren. Het werken met de boven- en onderstroom staat centraal. Haar stijl is daadkrachtig, open en ruimtegevend. Zo staat ze naast individuen, teams en leiders zodat zij de kennis en de antwoorden aan de hand van eigen kompas ontdekken en kunnen toepassen. De vertaalslag maken. Zij weet als geen ander hoe belangrijk dit is. ■ www.truenorth.nl

Barbara Hoogenboom

WERKZAAM ALS Systemisch facilitator en mede-eigenaar Bert Hellinger Instituut Nederland

Barbara is mede-eigenaar en directeur van het Bert Hellinger Instituut Nederland en verspreidt het systemische werk in Nederland en (ver) daarbuiten via opstellingen, opleidingen en workshops. Wat haar drijft, is het brengen van het met milde ogen naar jezelf en elkaar kunnen kijken, via de weg van de realiteit onder ogen zien en doorvoelen. Nog steeds verrast het haar hoe dit werk ondersteunt in een diep besef van hoe je deel bent van het leven en van vele systemen. Het is tegelijkertijd zó logisch en zó ongrijpbaar. ■ www.hellingerinstituut.nl

Bibi Schreuder

WERKZAAM ALS Mede-eigenaar van het Bert Hellinger Instituut Nederland. Hoedster van het pure in het systemisch werk.

Hoewel ze erg houdt van de inzicht gevende opstellingen, was **Bibi** de eerste die het systemisch werk zónder opstellingen ontwikkelde waaruit de opleiding systemische pedagogiek en later systemisch coachen ontstond. Gevoed door de schoonheid van natuurlijke processen als bloei en afsterven ziet ze het systemisch werk als kunst: beweging en bewustwording inzetten van het innerlijke dat aan het licht wil komen, of dat nou persoonlijk is, of maatschappelijk. ■ www.hellingerinstituut.nl

Corien Snijder

WERKZAAM ALS Ontwikkelaar, trainer en coach

Corien is oprichter van de Lemniscaat Loop. Ze heeft een achtergrond in onderwijs, gezondheidszorg en automatisering, zowel uitvoerend als op leidinggevend vlak. Deze kennis en ervaring zijn een voedingsbodem voor haar huidige activiteiten binnen de Lemniscaat Loop, een eenvoudige en krachtige methode om polariteiten in balans te brengen. Corien ziet en hoort overal tegenstellingen en dat helpt haar haar eerste indruk en oordeel telkens van een andere kant te bekijken. ■ www.lemniscaatloop.nl

Elmer Hendrix

WERKZAAM ALS Trainer in systemisch werk en coach

Elmers grootste passie is het geven van workshops, trainingen en opleidingen in systemisch werk. Voor hem is dit werk diep verbonden met het leven zelf en met onze maatschappij. 'Ik heb ten diepste ervaren wat opstellingen voor mijzelf en anderen kunnen betekenen. Dat maakt dat ik niets liever doe dan dit werk uitdragen en zo een bijdrage leveren aan de groei en bewustwording van mensen.' ■ www.ivsw.nl

Els van Steijn

WERKZAAM ALS Coach, familie- & organisatieopsteller en schrijver

Els is schrijver van de bestseller 'De fontein, vind je plek' waarin systemische principes toegankelijk worden gemaakt voor een breed publiek. Je eigen en unieke plek innemen in het dagelijkse leven gaat makkelijker als je dat in je familiesysteem ook kunt doen. In haar coachingspraktijk hanteert ze het principe dat de realiteit het meest helend is, hoe zwaar je lot ook is. ■ www.elsvansteijn.nl

Evelien Hogeweg

WERKZAAM ALS Opsteller, opleider, trainer en coach

Evelien werkt ruim 30 jaar met mensen en 20 jaar met opstellingenwerk. Haar bezieling is mensen in contact te brengen met wie ze in wezen zijn. Evelien werkt zowel met 'klassieke' familieopstellingen als met nieuwe opstellingsvormen. Ze is schrijfster van het boek 'Opstellingenwerk, eenheidsbewustzijn in de praktijk' en oprichter van Welopstellingen te Amersfoort dat opleidingen, opstellingen, bijscholing, training en coaching biedt. ■ www.welopstellingen.nl

Femmy Wolthuis

WERKZAAM ALS Procesbegeleider, sparring partner en praktijkonderzoeker in het onderwijs

Femmy draagt bij aan het vergroten van leiderschap met impact in het onderwijs. Daarbij werkt zij met bestuurders, schoolleiders en HR-professionals samen op het gebied van individuele-, team- en organisatietransformatie. Zij geeft dit vorm door aandacht te besteden aan systeem- en persoonlijk bewustzijn en aan besluitvorming en gedrag in de dagelijkse praktijk. ■ www.eduwijis.com

Hilbrand Westra

WERKZAAM ALS Systemisch Opleider, Trainer en Coach

Hilbrand is oprichter en eigenaar van De School voor Systemisch Bewustzijn (SSB). SSB leidt mensen op in de Contextuele Systemische Fenomenologie (CSF). De CSF benadering presenteert een 'integrale theorie en methode' van het systemisch werk. Een verdiepende benadering waarbij gebruik wordt gemaakt van multidisciplinaire kennis en menselijke inzichten uit het verleden en heden. ■ www.systemisch-bewustzijn.nl

Ingrid Dykstra

WERKZAAM ALS Systemisch gezinstherapeut, opsteller en auteur

Ingrid biedt al ruim twintig jaar, individuele sessies, hulp aan paren, gezinnen, kinderen en jongeren aan. Daarnaast geeft ze opleidingen en workshops op diverse plekken in Nederland. Haar passie is het helpen genezen. Hoe raak je uit balans, lichamelijk of geestelijk, en wat helpt om weer in balans te komen? In haar werk brengt ze iedereen die bij de familie hoort in beeld om zo onbewuste verstrikkingen zichtbaar te maken en de blik op de toekomst te richten. ■ www.ingrid-dykstra.de

Ingrid Reinders

WERKZAAM ALS Liefdesbangcoach & -trainer, psychosociaal therapeut en opleider systeemcoach

Ingrid is relatiecoach gespecialiseerd in het fenomeen “Liefdesbang” (auteur Hannah Cuppen), met als thema bindingsangst en verlatingsangst. “Hoe kan het toch dat je zo verlangt naar de liefde maar er tegelijkertijd zo bang voor bent?” Ook begeleidt ze mensen in hun persoonlijk leiderschap en spart ze graag met zelfstandige ondernemers via de onderbuik. Ingrid is expert op het gebied van systemisch coachen (o.a. tafelopstellingen/vloerankers) in een één op één setting en leidt hier ook coaches in op. ■ www.ingridreinders.nl

Jan Jakob Stam

WERKZAAM ALS Systemisch Explorer

Jan Jacob is oprichter van het Bert Hellinger Instituut Nederland, uitgeverij Het Noorderlicht en mede-oprichter van TeamConnect. Zijn patroon is om meer te willen weten van datgene, waar hij niks mee heeft. Dat brengt hem voortdurend in situaties die zowel opwindend als angstaanjagend zijn. ‘Ik voel me als een kleine jongen die vol verwondering mooie schelpjes vindt op het strand van de onmetelijke zee van kennis en soms wijsheid’. Systemisch werk past bij hem, want: Fenomenologisch betekent dat er niets staat tussen jou en de directe waarneming. Soms vraagt het drie seconden schaamteloze moed om je waarneming hardop uit te spreken’. ■ www.hellingerinstituut.nl

Jawi Bakker

WERKZAAM ALS Coach, familieopsteller en individueel systemisch werk met lichaam en ziekte

Jawi is coach en opsteller. Al zijn werkzaamheden vinden buiten in de natuur plaats. Het vastpakken van materialen als takken, boomstronken, stenen, mos, zand maakt dit werk basic. Steeds meer mensen voelen de toegevoegde waarde van deze omgeving en de zuurstof die letterlijk en figuurlijk gevoeld wordt tijdens het werken met soms zware thema's. ■ www.lightyourlife.eu

Johan en Titine Warmenbol

WERKZAAM ALS Inspirators voor groei via systemisch werk

Johan en Titine gaan met mensen op zoek naar wat hen uit verbinding brengt met het leven. Ze “ontvangen” mensen en “loodsen” hen op weg naar hun bestemming. Ze geven duiding en zonnig sturing. Hiervoor gebruiken ze als instrumenten systemische opstellingen, presencing, zielekaart en Akashic reading, natuur, energetische healing, lichaamswerk, hart-coherentie training, online sessies en humor. Het containerbegrip van Johan & Titine is “Liefde is het antwoord”. ■ www.lifa-works.org

Kim Draijer

WERKZAAM ALS Systemisch Benaderd trainer en coach

Kim is oprichter en ontwikkelaar van Systemisch Benaderd. Ze is gespecialiseerd in leiderschaps- & teamontwikkeling. Ze benadert de wereld vanuit een systemisch perspectief en zet daarbij zowel harde als zachte technieken in. Ze combineert verschillende stromingen en perspectieven en heeft een grote innovatiekracht. Toepasbaarheid in de praktijk, impact en eenvoud staan hierbij voorop. Naast haar activiteiten binnen Systemisch Benaderd is Kim Managing Partner van het Bedrijf Evolvere. ■ www.systemischbenaderd.nl

Leanne Steeghs

WERKZAAM ALS Systemisch trainer, opleider en teamcoach

Leanne is systemisch trainer, teamcoach en auteur van 'Systemisch wijzer'. Ze is verbonden aan verschillende opleidingsinstituten in Nederland en België en veelgevraagd gastdocent voor systemische workshops. Haar demo's met ondertiteling van de onderstroom geven beweging en zijn een boost voor het lerend vermogen van mens, team en organisatie. ■ www.leannesteeghs.com

Lidwien van den Broek

WERKZAAM ALS Systemisch kijkend en werkend begeleider, coach en trainer

Lidwien combineert het opstellingenwerk met o.a. NLP, oplossingsgericht werk en geweldloze communicatie, methodes die zij ook samenbracht in haar boek 'Naar eer en geweten'. Hiermee geeft ze mensen gereedschap in handen om niet aan de zijlijn van het leven te blijven staan, maar werkelijk in te stappen. Daarnaast brengt zij in haar Systemisch Werktheater het Systemisch gedachtengoed op een speelse, theatrale manier over het voetlicht. ■ www.in-stappen.nl

Marianne Langemeijer

WERKZAAM ALS Trainer, ontwikkelaar, schrijfster over Individuele Opvoedopstellingen met ouders

Marianne is opsteller van het eerste uur. Gespecialiseerd in opstellingen met opvoedvraagstukken ruim 15 jaar ervaring. Schrijfster van de boeken: 'NLP met ouders', 'Individuele opvoedopstellingen' (geschreven voor professionals) Tevens vertaald naar het Engels: 'Individual Parenting Constellations' en 'Moeiteloos opvoeden' (geschreven voor ouders). Ontwikkelaar van de opvoedopstelling; deze heeft een geheel eigen vorm en is gebaseerd op de Hier en Nu filosofie. ■ www.moeiteloosopvoeden.com

Marion Latour

WERKZAAM ALS Systemisch trainer, begeleider van opstellingen, opsteller en coach

Marion is systemisch trainer, coach en begeleider van opstellingen bij het Bert Hellinger Instituut Nederland en werkt daarnaast ook met paarden in haar systemisch werk. Volgens Marion heeft ieder mens, ieder team, iedere organisatie systemische intelligentie in zich. Soms is het alleen wat weggestopt en minder aan de bewuste oppervlakte. Het roept om ontwaakt te worden, het precies te nemen zoals het is zonder het mooier of lelijker te maken. ■ www.hellingerinstituut.nl

Martijn Meima

WERKZAAM ALS Personal business coach, opleider business intuition, auteur

Martijn helpt jou om moeiteloos succesvol te zijn door de inzet van je intuïtie en intuïtieve methodes zoals familie- en organisatieopstellingen. Hij coacht en geeft workshops op het gebied van ondernemerschap en intuïtie. Daarnaast leert hij adviseurs coaches en trainers in binnen- en buitenland het ambacht van opstellingen begeleiden. Hij is auteur van het boek 'Moeiteloos ondernemen'.

■ www.intuitiesondernemen.nl

Michiel van der Ham

WERKZAAM ALS Uitgever en systemisch business coach

Michiel coacht je als ondernemer of manager op momenten dat je het overzicht kwijt bent. Hij helpt je belemmerende patronen ontrafelen, keuzes maken en in beweging komen. De essentie zichtbaar maken, voorbij woorden, oplossingsgericht, ontspannen en met humor. Hij is bedrijfseconoom, ondernemer, coach, systemisch uitgever en breed opgeleid als familie- en organisatieopsteller. ■ www.michielvanderham.nl

Nelleke van Houts

WERKZAAM ALS Trainer en auteur Systemische Structuuropstellingen

Nelleke faciliteert mensen en organisaties die voortgang willen vinden bij hun vragen. Ze is gericht op verhelderen en oplossen. Ze schreef "Zichtwijze op ongedachte mogelijkheden" Handboek Systemische Structuuropstellingen. Nelleke is een autoriteit in deze methode en ze integreert haar jarenlange ervaring met theaterwerkvormen, educatie en therapie in SySt(R). Sinds 1975 is Nelleke voor velen een inspirerende vakvrouw. Ruimte scheppen voor ontwikkelen is haar drijfveer. ■ www.syst-nederland.nl

Peter Henneveld

WERKZAAM ALS Trainer in systemisch werk en coaching

Peter is systemisch opleider en leidt mensen op tot (team)coach. Hij werkt vanuit verbinding, betrokkenheid, intuïtie en heeft veel ervaring als coach en trainer. Centraal staat het persoonlijk en professioneel ontwikkelen van leiderschap. Hij werkt met de onderstroom van mensen en teams naar autonomie en vitaliteit door middel van familie-, organisatie- en ziekte opstellingen. “Het leven wordt voorwaarts geleefd en achterwaarts begrepen” S. Kierkegaard). ■ www.debewustzijnsfabriek.nl

Philippe Bailleur

WERKZAAM ALS Ervaren Gids voor Organisatie Vernieuwing

Philippe is gefascineerd door organisaties. Als organisatiecoach prikkelt hij organisaties om hun mechanistische schil te ontgroeien. Organisaties zijn geen machines maar levende systemen. Check zijn boek ‘Trauma in organisaties’ (‘Stuck’ als Engelse vertaling) maar eens. ■ www.philippebailleur.be

Sander Galjaard

WERKZAAM ALS Systemisch consultant en coach

Sander draagt bij aan het vergroten van leiderschap met impact in het onderwijs. Daarbij werkt hij met bestuurders, schoolleiders en HR-professionals samen op het gebied van individuele -, team- en organisatie-transformatie. Hij geeft dit vorm door aandacht te besteden aan systeem- en persoonlijk bewustzijn en aan besluitvorming en gedrag in de dagelijkse praktijk. ■ www.hetonderwijs.org

Saskia Cohen

WERKZAAM ALS Systemisch Loopbaancoach

Saskia is loopbaancoach en begeleidt haar cliënten naar werk dat echt past. Met systemische vragen brengt zij helderheid en richting waarin de volgende loopbaan stap zich verrassend simpel kan gaan ontvouwen. Altijd kijkt zij naar het grotere geheel van het leven van haar cliënt, naar wat er óók toe doet, vanuit het principe dat alles erbij hoort en een plek heeft. ■ www.cohencoaching.nl

Siets Bakker

WERKZAAM ALS Organisatieadviseur, trainer, auteur met Rake Vragen en uitgever

Voor **Siets** is systemisch werk volstrekt natuurlijk, alles wat ze leerde in haar opleidingen tot familie- en organisatieopsteller voelde als thuis komen. Dat motiveerde haar om Rake Vragen te ontwikkelen als aanvulling op opstellingen. Op deze manier vragen gebruiken heeft hetzelfde effect: je maakt verborgen verbindingen zichtbaar en geeft te een nieuwe, helpende betekenis. Vragen zijn als vorm door iedereen te gebruiken. In haar boek Rake Vragen beschrijft ze precies hoe je dit zelf kunt doen. ■ www.rakevragen.com

Trui Simmelink

WERKZAAM ALS Systemisch (team)coach en trainer

Trui is systemisch (team) coach en trainer met een praktijk in Amsterdam. Zij heeft o.a. gewerkt in de rol van projectleider en manager in oncologische- en geestelijke gezondheidszorg. Samen met haar klanten gaat zij op zoek naar de (on)zichtbare blokkades in de levensenergie van individuen, teams en organisaties. Zij heeft zich gespecialiseerd in het systemisch en divergent kijken naar ontwikkelingsvraagstukken daar waar het vaak letterlijk en/of figuurlijk draait om leven en dood. ■ www.truisimmelink.nl

William Wilson

WERKZAAM ALS Coach, trainer en therapeut

William houdt ervan om op het snijvlak van taakstelsel (werk) en liefdessysteem (jeugd) te werken. Veel gedoe lost op als sneeuw voor de zon als betrokken partijen kunnen onderscheiden welke overdracht vanuit de eigen geschiedenis speelt. Verantwoordelijkheid nemen voor dit eigen aandeel geeft ruimte, vaak opluchting en verbinding van hart tot hart. ■ www.transformatieplek.nl

Index Formats

Format	Categorie	Naam	Pagina
Afscheid nemen	Einde	Evelien Hogeweg	122
Bewust leercontract	Algemeen	Annemieke Hijink	28
Blijven - Vertrekken - Aankomen	Structuuropstellingen	Hilbrand Westra	54
Boedelscheiding	Einde	Jan Jacob Stam	128
Broers en zussen	Familie	bron is onbekend	38
Conflict	Persoonlijke ontwikkeling	Barbara Hoogenboom	70
Contracteren	Organisatie	Leanne Steeghs en Siets Bakker	82
De boodschap van pijn	Probleemoplossend	Michiel van der Ham	104
De dood een plek geven om het leven te nemen	Einde	Trui Simmelink	130
De invloed van je moeder op je partnerrelaties	Familie	Els van Steijn	40
De levenscirkels	Persoonlijke ontwikkeling	bron is onbekend	62
De wondervraag	Probleemoplossend	Ingrid Reijnders	112
Donker en licht	Persoonlijke ontwikkeling	Michiel van der Ham	64
Draai naar het leven	Persoonlijke ontwikkeling	Bibi Schreuder	72
Drie vragen	Probleemoplossend	Siets Bakker	110
Driehoekopstelling	Algemeen	bron is onbekend	22
Geld	Organisatie	Michiel van der Ham	80
Het verdeckte thema	Structuuropstellingen	Nelleke van Houts	48
Het verlangen van de ziel	Spiritueel	Evelien Hogeweg	136
Historie eren	Organisatie	Peter Henneveld	90
Hoe verhoud ik mij tot ...	Algemeen	Femmy Wolthuis en Sander Galjaard	30
Hoofd - hart - buik	Spiritueel	Jawi Bakker	134
Ik kan het niet alleen	Algemeen	William Wilson	26
Innerlijk weten	Spiritueel	Elmer Hendrix	140
Jouw relatie met onafheid	Organisatie	Annelies Meijers	94
Krachten verzamelen	Probleemoplossend	Martijn Meima	102
Lemniscaat loop	Probleemoplossend	Corien Snijder	106

Format	Categorie	Naam	Pagina
Leven en dood	Einde	Geïnspireerd op het werk van Thomas en Ursula Franke	120
Liefde is het antwoord	Spiritueel	Johan en Titine Warmenbol - Migom	138
Mijn land, mijn stad	Persoonlijke ontwikkeling	bron is onbekend	60
Negenveldenopstelling	Structuuropstellingen	Nelleke van Houts	50
Opstellen met kinderen en jongeren	Familie	Ingrid Dykstra	44
Opvoedopstelling	Familie	Marianne Langemeijer	42
Probleemopstelling	Structuuropstellingen	Nelleke van Houts	56
Product-markt opstelling	Organisatie	Jan Jacob Stam	78
Projecties	Persoonlijke ontwikkeling	Astrid van Noort	66
Prooi- en roofdierkwaliteiten	Einde	Marion Latour	124
SCORE model	Probleemoplossend	Leanne Steeghs	108
Stakeholdermanagement	Probleemoplossend	Kim Draijer	98
Tetralemma	Structuuropstellingen	Nelleke van Houts	52
Vader en moeder aankijken	Familie	bron is onbekend	36
Van oorsprong naar bestemming	Einde	bron is onbekend	118
Voorouderlijn	Familie	Bert Hellinger	34
Waar daagt dit project jou op uit?	Organisatie	Philippe Bailleur	92
Wat houdt me tegen?	Probleemoplossend	bron is onbekend	100
Werken met delen	Algemeen	bron is onbekend	24
Werkervaringsopstelling	Organisatie	Saskia Cohen	86
Zijn wie je bent	Persoonlijke ontwikkeling	Lidwien van den Broek	68

Index Categorieën

Categorie	Format	Naam	Pagina
Algemeen	Driehoekopstelling	bron is onbekend	22
Algemeen	Werken met delen	bron is onbekend	24
Algemeen	Ik kan het niet alleen	William Wilson	26
Algemeen	Bewust leercontract	Annemieke Hijink	28
Algemeen	Hoe verhoud ik mij tot ...	Femmy Wolthuis en Sander Galjaard	30
Familie	Voorouderlijk	Bert Hellinger	34
Familie	Vader en moeder aankijken	bron is onbekend	36
Familie	Broers en zussen	bron is onbekend	38
Familie	De invloed van je moeder op je partnerrelaties	Els van Steijn	40
Familie	Opvoedopstelling	Marianne Langemeijer	42
Familie	Opstellen met kinderen en jongeren	Ingrid Dykstra	44
Structuuropstellingen	Het verdekte thema	Nelleke van Houts	48
Structuuropstellingen	Negenveldenopstelling	Nelleke van Houts	50
Structuuropstellingen	Tetralema	Nelleke van Houts	52
Structuuropstellingen	Blijven - Vertrekken - Aankomen	Hilbrand Westra	54
Structuuropstellingen	Probleemopstelling	Nelleke van Houts	56
Persoonlijke ontwikkeling	Mijn land, mijn stad	bron is onbekend	60
Persoonlijke ontwikkeling	De levenscirkels	bron is onbekend	62
Persoonlijke ontwikkeling	Donker en licht	Michiel van der Ham	64
Persoonlijke ontwikkeling	Projecties	Astrid van Noort	66

Categorie	Format	Naam	Pagina
Persoonlijke ontwikkeling	Zijn wie je bent	Lidwien van den Broek	68
Persoonlijke ontwikkeling	Conflict	Barbara Hoogenboom	70
Persoonlijke ontwikkeling	Draai naar het leven	Bibi Schreuder	72
Organisatie	Product-markt opstelling	Jan Jacob Stam	78
Organisatie	Geld	Michiel van der Ham	80
Organisatie	Contracteren	Leanne Steeghs en Siets Bakker	82
Organisatie	Werkervaringsopstelling	Saskia Cohen	86
Organisatie	Historie eren	Peter Henneveld	90
Organisatie	Waar daagt dit project jou op uit?	Philippe Bailleur	92
Organisatie	Jouw relatie met onafheid	Annelies Meijers	94
Probleemoplossend	Stakeholdermanagement	Kim Draijer	98
Probleemoplossend	Wat houdt me tegen?	bron is onbekend	100
Probleemoplossend	Krachten verzamelen	Martijn Meima	102
Probleemoplossend	De boodschap van pijn	Michiel van der Ham	104
Probleemoplossend	Lemniscaat loop	Corien Snijder	106
Probleemoplossend	SCORE model	Leanne Steeghs	108
Probleemoplossend	Drie vragen	Siets Bakker	110
Probleemoplossend	De wondervraag	Ingrid Reijnders	112

Categorie	Format	Naam	Pagina
Einde	Van oorsprong naar bestemming	bron is onbekend	118
Einde	Leven en dood	Geïnspireerd het werk van Thomas en Ursula Franke	120
Einde	Afscheid nemen	Evelien Hogeweg	122
Einde	Prooi- en roofdierkwaliteiten	Marion Latour	124
Einde	Boedelscheiding	Jan Jacob Stam	128
Einde	De dood een plek geven om het leven te nemen	Trui Simmelink	130
Spiritueel	Hoofd - hart - buik	Jawi Bakker	134
Spiritueel	Het verlangen van de ziel	Evelien Hogeweg	136
Spiritueel	Liefde is het antwoord	Titine en Johan	138
Spiritueel	Innerlijk weten	Elmer Hendrix	140